

Економічна теорія та історія економічної думки

Видобора Володимир Володимирович

кандидат економічних наук,

доцент кафедри загальної економічної теорії та економічної політики,

Одеський національний економічний університет

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ПОЛІТИКУ ЕКОНОМІЧНОГО РИВКА В ЛАТИНОАМЕРИКАНСЬКИХ КРАЇНАХ

Країни Латинської Америки є нестабільним з економічної точки зору регіоном світу, адже майже два століття їх розвитку характеризується постійними кризами та способами їх переважно короткострокового подолання. Хоча ХХ ст. ознаменувалося досить стрімким економічним зростанням, більшість країн не могли досягти свого економічного потенціалу та забезпечити стійкий ріст, сформувавши його міцне (ресурсне, інституційне, науково-технологічне тощо) підґрунтя. Зважаючи на це, особливо актуальною вбачаємо потреба виявлення ключових чинників, які як сприяли економічному росту країн цього регіону, так і перешкоджали стабільному стрімкому зростанню. Розуміння ключових залежностей між цими факторами дозволить сформувати рекомендації щодо можливості імплементації досвіду Латиноамериканських країн в умовах України.

Разом із тим, щоб встановити, які чинники найбільше впливали на можливість економічного росту країн Латинської Америки у другій половині ХХ ст.–початку ХХІ ст., застосуємо інструментарій факторного аналізу, зокрема кореляційно-регресійного аналізу залежності стану розвитку економіки від низки макроекономічних показників.

Базу аналізу склали макроекономічні показники по трьох країнах (Аргентини, Бразилії, Мексики) у часовому період – 1960–2020 рр., сформовані за даними Світового банку [1]. Результативним показником

обрано валовий внутрішній продукт у поточних цінах, млрд дол. США (y). Серед факторів, які наш погляд, мають суттєвий вплив на ВВП та визначають можливості економічного зростання, визначено: частку промисловості у ВВП, % ВВП (x_1); частку сільського господарства у ВВП, % (x_2); експорт товарів і послуг, % ВВП (x_3); імпорт товарів і послуг, % ВВП (x_4); залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ), % від ВВП (x_5); населення, млн осіб (x_6); валове нагромадження капіталу, % ВВП (x_7)

Таким чином, здійснений аналіз (табл. 1) підтверджує залежність економіки країн Латинської Америки (Аргентини, Бразилії, Мексики) від світового ринку, навіть незважаючи на те, що розвиток промисловості у повоєнний війни сприяв росту національного виробництва, спрямований на зменшення імпорту товарів та послуг, деяким зрушенням у структурі експорту, хоча первинна спеціалізація за регіоном зберігається.

У регіоні активно впроваджували урядову промислову політику імпортозаміщення та скорочення залежності країн від імпортних промислових товарів, дієвого довгострокового ефекту досягти не вдалося. Це призвело до двох перекосів, по-перше нарощування промисловості для виробництва дешевої споживчої продукції вимагало вищого рівня імпорту засобів виробництва та нових технологій.

Таблиця 1

Результати регресійного аналізу впливу макроекономічних факторів на рівень ВВП нових індустріальних країн Латинської Америки (ймовірність $\alpha < 0,05$, $N = 13$)

Змінна	Множинний коефіцієнт кореляції, R	Коефіцієнт детермінації, R^2	Нормований R^2	Стандартна помилка	Критерій Фішера, $F_{\text{сп.}}$	Критерій Фішера, $F_{\text{розрах.}}$	Критерій Стюдента, $t_{\text{сп.}}$	Критерій Стюдента, $t_{\text{розрах.}}$	Р-значення
<i>Аргентина</i>									
x_1	0,884	0,781	0,761	88,590	2,996	39,188	2,446	-6,200	0,000
x_2	0,661	0,437	0,386	142,01	2,996	8,530	2,446	13,844	0,001
x_3	0,530	0,280	0,215	160,51	2,996	4,288	2,446	2,071	0,922
x_4	0,720	0,518	0,474	131,34	2,996	11,833	2,446	3,440	0,006
x_5	0,640	0,410	0,356	145,34	2,996	7,648	2,446	2,765	0,018

x_6	0,903	0,815	0,799	81,31	2,996	48,579	2,446	6,970	0,001
x_7	0,621	0,385	0,329	148,36	2,996	6,894	2,446	-2,626	0,004
Бразилія									
x_1	0,699	0,489	0,443	543,41	2,996	10,527	2,446	-3,244	0,008
x_2	0,760	0,578	0,540	493,89	2,996	15,061	2,446	-3,881	0,003
x_3	0,601	0,361	0,303	607,75	2,996	6,210	2,446	2,492	0,030
x_4	0,729	0,531	0,488	520,63	2,996	12,452	2,446	3,529	0,005
x_5	0,687	0,472	0,424	552,31	2,996	9,839	2,446	3,137	0,009
x_6	0,869	0,755	0,733	376,02	2,996	33,958	2,446	5,827	0,000
x_7	0,304	0,093	0,010	724,10	2,996	1,124	2,446	-1,060	0,312
Мексика									
x_1	0,547	0,300	0,236	390,18	2,996	4,705	2,446	2,169	0,053
x_2	0,839	0,703	0,676	253,99	2,996	26,063	2,446	-5,105	0,000
x_3	0,948	0,899	0,889	148,47	2,996	97,457	2,446	9,872	0,000
x_4	0,967	0,935	0,929	118,70	2,996	158,677	2,446	12,597	0,000
x_5	0,929	0,864	0,851	172,18	2,996	69,649	2,446	8,346	0,000
x_6	0,950	0,902	0,893	146,12	2,996	100,986	2,446	10,049	0,000
x_7	0,049	0,002	-0,088	465,65	2,996	0,027	2,446	0,163	0,873

Джерело: власні розрахунки автора.

По-друге, країни не змогли достатньо ефективно розвинути внутрішнє виробництво та диверсифікувати структуру експорту, а в деяких випадках загальмувалось виробництво та продаж на зовнішній ринок традиційних товарів. Та навіть, перейшовши до еспортоорієнтованої політики, сировинне їх спрямування таки переважало. Так, в Аргентині основні експортні товарні групи: транспортні засоби, нафта і газ, соя та її похідні, кукурудза та пшениця; у Бразилії: обладнання, автомобілі, взуття, залізна руда, соя та кава; у Мексиці: промислові товари, нафта, срібло фрукти, овочі, кава, бавовна. Відтак, досягти інтенсивного розвитку виробництва, яке б спеціалізувалося на висококонкурентних технологічних продуктах за понад століття новим індустріальним країнам Латинської Америки не вдалося.

Так, перебуваючи в «периферії» світової економічної системи ці країни не могли стимулювати економічне зростання за рахунок інтенсивного технологічного розвитку, адже існуюча промислова політика не стимулювання нарощування національного технологічного виробництва, а базувалася на імпорті іноземних інноваційних технологій і/або й залученні іноземних фахівців. Тож, багаторічна політика імпортозаміщення не дозволяє

розвинулися силам, які прагнуть технологічного розвитку, навпаки, сприяє консервації відсталих виробничих відносин, низькотехнологічних виробництв, не дозволяє з'являтися «полюсам зростання». Це з тим, що за умов відсутності конкуренції національні підприємства, навіть функціонуючи вкрай неефективно, можуть отримувати прибуток, оскільки використовують монопольне становище [3, с. 141].

Крім того, для всіх країн визначальним у можливості економічного росту є населення країн. Це також можна пов'язати із тим, що переважна частина працюючого населення у межах зайнята у сільськогосподарському виробництві (понад 22%) та промисловості (понад 17%), створюючи найбільшу частку ВВП. Водночас, спроби індустріалізації, які відбувалися в аналізованих країнах суттєво впливали на рівень зайнятості населення, провокуючи соціальні дисбаланси, які й досі мають місце у кожній з країн. Хоча спроби активного розвитку людського капіталу на початку минулого століття відкривали ширші можливості для економічного зростання, у повоєнний період економічна політика латиноамериканських країн приділяла незначну увагу цьому питанню, провокуючи поглиблення соціального розшарування та суспільну структурування.

Таким чином, політика економічного ривка в країнах Латинської Америки має характер деіндустріалізації, а в розрізі факторів економічного зростання істотно відрізняється від країн Європи та Азійського регіону, де пріоритетними чинниками був розвиток промисловості, експорт інноваційної продукції, залучення капіталу для розширеного відтворення.

Література:

1. The World Bank (2022). Indicators. URL: <https://data.worldbank.org/indicator>.
2. Кириллов В. Импортозамещение в странах Латинской Америки: положительный и отрицательный опыт. *Вестник университета*. 2014. № 17. С. 137–142.